

Dansk resumé

Med afsæt i aktionsforskningsforløb i to kirker undersøges det, hvordan en kirkelig organisation kan understøtte udvikling af kontekstuelle kirkelige praksisser i den lokale kirke, hvor frivillige er involveret.

De to aktionsforskningsforløb blev gennemført af mig som aktionsforsker og konsulent på vegne af Kirkefondet hen over et år, hvor en initiativgruppe af praktikere bestående af sognepræster, ansatte og frivillige mødtes til en række workshops og gennemførte indledende tiltag i form af kirkelige praksisser både i den lokale kontekst og i det ene menighedsråd. Det ene forløb fandt sted i en midtjysk landsbykirke, hvor man ønskede at mødes med lokalt bosiddende østeuropæere. Det andet forløb fandt sted i en københavnsk kirke, hvor man ønskede at skabe relevante kirkelige praksisser i samspil med 30-50-årige i lokalområdet. I afhandlingen ser jeg på én gang på den bevægelse, praktikerne er i, og den måde, hvorpå jeg som aktionsforsker indvirker på deres forløb. De to forhold spiller ind på hinanden i hele processen og kan ikke betragtes uafhængigt af hinanden. Samspillet mellem dem er blevet udforsket gennem dialog mellem praktikerne og mig undervejs i forløbene.

I afhandlingen beskrives udvikling som bevægelse i liminalitet med afsæt i antropolog Victor Turners forståelse af begrebet. Liminalitet forstås som et ingenmandsland, hvor man ikke kender vejen frem, og hvor sædvanlige normer og roller sættes delvist ud af kraft. Dette bygger på den antagelse, at udvikling sker gennem hermeneutisk og praktisk deltagelse snarere end ved at følge et formålsrationelt planlagt forløb. Aktionsforskningsforløbene skaber rammen om sådanne bevægelser.

I *den midtjyske initiativgruppe* fandtes en stærk fælles identitet som kirke. Her bestod liminaliteten i sammen at bevæge sig ud i ukendt land for at række ud til østeuropæerne. Det krævede en refleksion over de forforståelser og praksisser, som praktikerne bar med sig og en udforskning af, hvordan projektet kunne ses som meningsfuldt i lyset af den eksisterende tradition. Frivillige og ansatte var i forskellige grader involveret i at begive sig ud i et møde med lokalt bosiddende østeuropæere. Der var tale om det, jeg har kaldt en repræsentativ deltagelse i praksisudviklingen. Der opstod et kollektivt ejerskab om projektet i menighedsråd og blandt ansatte, selv om kun enkelte nåede at have et egentligt møde med østeuropæere inden for forløbets tidsramme. Forløbet blev i tilbageblik oplevet som en rejse med mange forhindringer, som alligevel udgjorde et samlet hele. Workshopforløbet kan ses som et liminalt felt i sig selv, som

både udgjorde en relativt tryk ramme og udfordrede til at deltage i uvante samtaler og praksisser, som fremmede undren, viden og handlekraft.

I *den københavnske initiativgruppe*, hvor der ikke var fælles kirkelig praksiserfaring og minimalt indbyrdes kendskab, bestod liminaliteten i overhovedet at samles på tværs af grupper i kirke og lokalsamfund. Her var behov for anledninger til at opbygge fælles praksiserfaringer og referencerammer som afsæt for praksisudvikling. De praksisser, som praktikerne ønskede at bygge videre på, var dem, der havde vagt *resonans* - i sociolog Hartmut Rosas forståelse af begrebet. Her fungerede workshopforløbet som et liminalt felt, som affødte en centrifugal bevægelse. Praktikerne lod nye tilgange til det kirkelige arbejde og nye initiativer udspringe af workshopforløbet i forskellige retninger. Blandt andet blev gåture med eksistentielle samtaler efter gudstjenester gennemført i den lokale park, og menighedsrådet blev inviteret til at deltage i en praksis, som satte aftryk på deres videre arbejdsform.

Mange af de små bevægelser, som viste sig afgørende i den større bevægelse frem mod kontekstuelle praksisser kan beskrives som horisontudvidelse med afsæt i filosof Hans-Georg Gadamer's filosofiske hermeneutik. Her blev forforståelser bragt i spil og udfordret i mødet med fremmede forståelseshorisonter. Andre bevægelser mod praksisudvikling skete, hvor en praksis havde skabt resonansoplevelse, som en praktiker ønskede at opleve flere af og dele med andre. Også oplæring i relevante metoder samt refleksion over enkle eksperimenter bidrog til udviklingen af nye praksisser. Samtidig viste opbyggelsen af fortrolige relationer sig at have betydning, som rakte ud over det konkrete forløb.

Samtalen om det kirkelige ved en praksis kan være udfordrende i en kultur præget af begrænset religiøs sproglighed og kan have tendens til at blive overtaget af sognepræsten. Jeg har peget på, hvordan kirke, tro og kristendom kan tematiseres ligeværdigt gennem fordybelsesøvelser, hvor praktikerne inviteres til at interagere med eksempelvis artefakter, kirkerum, bibeltekster og naturen på måder, som ikke forudsætter specifik religiøs viden, praksiserfaring eller organisatorisk kendskab til kirken. I det københavnske forløb udgjorde det en fælles klangbund, der indvirkede på den videre praksisudvikling.

Som aktionsforsker, der ledte forløbet, kunne jeg rammesætte refleksion og deltagelse i praksisser i form af fordybelsesøvelser. Hvorvidt der opstod resonans, initiativ eller handlekraft under et givet element, kunne jeg ikke planlægge mig til. At understøtte forløbet kan således i sig selv ses som en bevægelse i liminalitet. Jeg har beskrevet denne rolle som at være en medvandrer,

der forholder sig analyserende og rammesættende, men også som en deltager på rejse, som er begrænset i sit udsyn og sin forståelse.

Læringen fra de to forløb kan bringes i spil i andre udviklingskontekster, ikke ved at reducere disse til forudsigelige årsag-virkningsforhold, men som en hermeneutisk forståelseshorisont. Derudover bidrager afhandlingen med begrebsudvikling inden for feltet af kirkelig praksisudvikling. Ét eksempel er, at kirkelig praksis ikke begrænser sig til organiserede, afgrænsede praksisformer, men at også spontan, uformel handling i kirkens fysiske og tidslige mellemrum bør ses som potentiel kirkelig praksis. Dette kalder på understøttelse af en proces, der ikke kun er rettet mod målbar succes, men giver plads til at være udforskende, opmærksom og reflektiv. Endelig bidrager afhandlingen til en række drøftelser om normativitet inden for praktisk teologisk forskning.